

El meu cor despullat. Escrits íntims i correspondència - Charles Baudelaire

Durant l'adolescència i la primera joventut, vaig sentir a dir que Charles Baudelaire (1821-1867) era un autor subversiu. Em va faltar temps per buscar textos seus, però les lectures que vaig fer de *Les fleurs du mal* van ser decebedores. La majoria d'aquells poemes em resultaven convencionals, inclosos els que tractaven el lesbianisme o el satanisme. En canvi, com que em sentia insatisfet amb el món, me n'agradaven altres com *L'albatros* i *Le Voyage*, i sobretot el ritme de *Les Litanies de Satan*, que em recordava el d'un hip hop. Tot i amb això, no hi vaig establir una comunió –passeu-me el mot- com la que més tard va arribar amb *El 'spleen' de París*: aquelles proses àgils i perturbadores sí que em resultaven contemporànies, més ben dit, pròximes, ja que m'interessaven d'una manera personal, no pas com una obra escrita feia més d'un segle. Des de llavors no he deixat de rellegir-les. El contingut de l'*Spleen* no és gaire diferent del de les poesies de *Les fleurs du mal*, però en el cas de Baudelaire la fluïdesa imprevisible de la prosa ha resistit millor el pas del temps que la poesia. Després vaig topiar amb els *Paradisos artificials*, i finalment amb els quaderns pòstums (*Fusées*, *Mon coeur mis à nu* i *Hygiène*), que són per mi una obra major.

Fins ara no havíem pogut llegir aquest diaris en català. Les últimes traduccions al castellà eren de Visor (*Mi corazón al desnudo y otros papeles íntimos*, 2009) a càrrec d'Antonio Martínez Sarrión, i de Sexto Piso (*Dibujos y Fragmentos póstumos*, 2012) en edició d'Ernesto Kavi. El llibre de Visor té la virtut d'incloure també la versió francesa, i el de Sexto Piso incorpora una quarantena de dibuixos fets per Baudelaire: com que els textos originals amb prou feines ocupen un centenar de pàgines, no és estrany que les edicions incloguin també altres materials. En el cas de la primera edició en català que acaba de publicar Proa, *El meu cor despullat. Escrit íntims i correspondència*, l'afegitó és una tria de les cartes escrites per Baudelaire (que en l'edició completa de la Pléiade ocupen dos milers de pàgines). Tal com estableix Pere Rovira en el pròleg, el que tenen en comú els quaderns i la correspondència és que són “pàgines que no estaven destinades a la publicació”: els quaderns perquè estaven inacabats i les cartes perquè pertanyen a l'esfera privada. Amb tot, el Baudelaire que se'ns mostra en unes i altres és prou diferent.

El títol d'*El meu cor despullat* el devem a Edgar Poe, a qui Baudelaire va traduir al francès. Dóna nom a la part més extensa del llibre –una cinquantena de pàgines- per davant dels altres reculls, titulats *Higiene* i *Coets*. L'edició inclou també una breu

selecció d'aforismes i de pensaments de Baudelaire que no formen part estricta dels diaris. Tant si s'engloben sota un títol o sota un altre, es tracta de textos sentenciosos centrats en qüestions estètiques, humanes, religioses i filosòfiques que, a causa del seu caràcter concentrat i fragmentari, permeten interpretacions múltiples. Algunes de les obsessions de l'autor són la confrontació entre el plaer (avorrit i estèril) i el treball (divertit i productiu), la seguretat que –malgrat els fracassos en vida- la seva obra serà immortal, la crítica a la dona com a ésser natural (oposat a l'artificiositat de l'art, doncs) i la vinculació entre l'artista i la soledat. Les màximes més conegudes de Baudelaire provenen d'aquestes anotacions: Citem-ne dues: “Sigues sempre poeta, fins i tot en prosa.” i “El Dandi ha d'aspirar a ser sublim ininterrompudament.”.

Els apunts sobre estètica, presents en tota la seva obra però cisellats com mai en aquestes pàgines, resulten d'una contemporaneïtat profètica: “Allò que no és lleugerament deforme té un aire insensible; d'on es dedueix que la irregularitat, és a dir l'inesperat, la sorpresa, l'admiració són una part essencial i la característica de la bellesa.” I també: “El tipus més perfecte de Bellesa viril és Satanàs –a la manera de Milton.” El lector interessat en aquestes qüestions trobarà aquí textos que anticipen les avantguardes de principis de segle vint: tant les fórmules de Dada (“Plaer natural de la Demolició”) com l'autoanàlisi surrealista (“He cultivat la meua histèria amb fruïció i terror”) o l'arrogància dels futuristes (“El que hi ha d'embriagador en el mal gust és el plaer aristocràtic de desagradar”). Al llarg d'aquestes pàgines, Baudelaire defensa una distinció que avui entenem molt bé: la separació entre la bellesa estètica i la bondat moral, que aleshores es barrejava més que ara en les arts en general i en la literatura en particular.

Una part important dels escrits pòstums de Baudelaire glossa la solitud de l'artista, tant pel que fa a les amistats (“Molts amics, molts guants”) com en relació a l'arrogància inherent al creador: “El veritable heroi es diverteix sol.” Aquesta inclinació contrasta amb la selecció de cartes publicada en aquesta edició, la majoria de les quals estan adreçades a la mare, i també a diferents editors i mecenes, en demanda de diners. Ens adonem, llavors, de la cara més humana de Baudelaire: la seva fortuna administrada per un consell familiar, les escasses vendes de llibres, les demandes judicials, les necessitats de la seva amant, els continus canvis de casa, els contractes editorials incomplets, els plans d'enriquiment que no es complien mai: la bohèmia –negra-, en una paraula. Les dues parts que formen el llibre mostren la cara i la creu de l'autor, ja

que l'heroi solitari d'*El meu cor despullat* queda en entredit després de les lamentacions que s'acumulen a la seva correspondència personal.

I, amb tot, també a les cartes hi trobem flamarades de geni, en general adreçades a corresponsals incapaços d'entendre'l. D'una banda, podem localitzar-hi, resumit, el seu drama intern: "L'ociositat absoluta de la meva vida aparent, contrastant amb l'activitat perpètua de les meves idees, m'aboca a còleres inaudites." A la seva mare li escriu: "L'únic sentiment que encara em fa sentir viu és un vague desig de celebritat, de venjança i de fortuna." Pel que fa al seu administrador, Baudelaire li va enviar una llista dels seus autors preferits, acompanyada d'una coda que probablement valorem més al segle XXI que al XIX: "Excepte Chateaubriend, Balzac, Stendhal, Merimée, de Vigny, Flaubert, Banville, Gautier, Leconte de Lisle, tota la xusma moderna m'horroritza. Els seus acadèmics, horror. Els seus liberals, horror. La virtut, horror. El vici, horror. L'estil fluid, horror. El progrés, horror."

Sota la làpida familiar del cementiri de Montparnasse, s'apleguen les restes de Charles Baudelaire i de la seva mare, a qui tant va estimar i a qui tant va fer patir (afàsic després de patir un ictus va morir als seus braços), però també del padrastre a qui tant va detestar. La còlera i el tedi que va sentir durant tota la vida van ser el motor de la seva obra, que potser no existiria sense la incomprensió de la mare i l'animadversió del padrastre. I, amb tot, les flors que no falten mai a la seva tomba també són per als altres.

Gran part de les seves reflexions encara poden servir de guia als autors d'avui dia: "Desconfiem del poble, del bon sentit, del cor, de la inspiració i de l'evidència." Per ell, poeta, sacerdot i guerrer són una sola cosa. Més d'una vegada reclama el dret a contradir-se. Per això resulta més difícil resumir aquest llibre que citar-ne aforismes que permetin al lector fer-se una idea del contingut. Acabarem amb un dels més virulents: "La pederàstia és l'únic vincle que relaciona la magistratura amb la humanitat".